

ศิลปกรรมสมัยของไทย ประตูสู่การเรียนรู้วัฒนธรรมระหว่างชนชาติในกลุ่ม อาเซียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พิเชษฐ สุนทรโชติ
โปรแกรมวิชาศิลปกรรม

การเตรียมความพร้อมในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียนที่ใกล้จะมาถึง หลายหน่วยงานทุกภาคส่วนได้เตรียมการวางแผนพัฒนา เตรียมความพร้อมให้แก่ครู อาจารย์ ตลอดจนบุคลากรทางการศึกษา นักเรียน นักศึกษา และประชาชนได้ตระหนักและเห็นถึงความสำคัญในการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนภายในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ โดยเน้นการพัฒนาศักยภาพให้มีทักษะที่เหมาะสม เช่น ความรู้ภาษาอังกฤษ ภาษาเพื่อนบ้าน เทคโนโลยี สารสนเทศ ทักษะและความชำนาญการที่สอดคล้องกับการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงทางอุตสาหกรรมของโลกในปัจจุบัน และอนาคต

ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ที่กำลังจะเกิดขึ้นและดำเนินต่อไปนี้มีจุดเริ่มต้นมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๐ ซึ่งประเทศที่ตั้งอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จำนวน ๕ ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และประเทศไทย ได้ร่วมกันก่อตั้ง “สมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” (Associate of South East Asia Nation : ASEAN) โดยลงปฏิญญาร่วมกันในอันที่จะสร้างความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม จึงได้มีการก่อตั้ง คณะกรรมการด้านวัฒนธรรมและสารสนเทศ (Committee of Culture and Information : COCI) ในปี พ.ศ. ๒๕๒๑ เพื่อแสวงหาแนวทางต่างๆในการสร้างและ

บทวิเคราะห์และประเมินผล

พัฒนาความร่วมมือด้านวัฒนธรรมและสารสนเทศโดยครอบคลุมใน ๕ ด้าน ได้แก่ ทัศนศิลป์ ดนตรี ศิลปะการแสดง วรรณกรรม และการศึกษาอาเซียน (Asean Studies) (อดุลย์ บุญฉ่ำ, ออนไลน์, ๒๕๕๕)

บทบาทการศึกษาในเสาหลักด้านสังคมและวัฒนธรรม สำหรับหน่วยงานการศึกษาทางศิลปะหลายหน่วยงานได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของระบบการศึกษาทางศิลปะ ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการก้าวเข้าไปสู่ประชาคมอาเซียน โดยเห็นว่าการใช้ศิลปะจะเป็นช่องทางหนึ่งในการที่เราจะให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมร่วมกัน ในแถบภูมิภาคอาเซียนด้วยกัน ผลงานทางศิลปะจึงเป็นเสมือนสิ่งสะท้อนภาพรวมของศิลปะในแถบอาเซียน ทั้งเรื่องราววิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ผ่านผลงานศิลปะร่วมสมัยในรูปแบบและสื่อการแสดงออกที่มีความหลากหลาย ซึ่งเราจะได้เห็นสิ่งต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วนั้นได้ตีมากกว่าคำพูดนับพันคำ ผ่านผลงานศิลปะทั้งจิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ ภาพถ่าย วรรณกรรม ดนตรี และการแสดง

สำหรับบทบาทในวงการศิลปะร่วมสมัยของไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันเราได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมแต่ละชาติมาอย่างต่อเนื่อง เราใช้วัฒนธรรมในการเชื่อมโยงโดยการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมกัน สร้างการมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะโดยมีศิลปินเป็นผู้สร้างสรรค์ แล้วขยายผลสู่ชุมชน ดังเช่นนิทรรศการที่ชื่อ “จังหวัดก้าว...อาเซียน ๑๐ + ๑ ยุทธศาสตร์ศิลปะวิถี” ซึ่งหมายถึงอาเซียนและสาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อให้เกิดความแข็งแกร่งและสร้างสรรค์ โดยการเผยแพร่แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ทางศิลปะร่วมสมัยระหว่างประเทศระดับภูมิภาค และเป็นที่มาของนิทรรศการครั้งนี้ ซึ่งความน่าสนใจ

ของงานนี้อยู่ที่การนำเสนอผลงานของศิลปินร่วมสมัย ๒๐ คน จาก จีน สิงคโปร์ และไทย ในหลากหลายสาขา เช่น จิตรกรรม ภาพถ่าย งานจัดวาง วิดีโออาร์ต และศิลปะการแสดง ภายใต้แนวคิด “Megalopolis” ที่สะท้อนความเหมือนและแตกต่างทาง วัฒนธรรม วิถีชีวิตร่วมสมัยของทั้ง ๓ มหานคร (“๑๐ + ๑” ยุทธศาสตร์ศิลปะอาเซียนพเนิกมังกกร .ออนไลน์. ๒๕๕๕)

เมื่อมองย้อนกลับไปในอดีต เมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๕๒๖ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม ระหว่างศิลปิน ในกลุ่ม อาเซียนด้วยกันผ่านโครงการศิลปะ ที่เห็นเป็นรูปธรรมมากที่สุดคือ โครงการปฏิบัติการประติมากรรมอาเซียน ซึ่งเป็นโครงการหนึ่งโดย ความเห็นชอบของ COCI โดยการเสนอของประเทศสิงคโปร์ในปี ๒๕๒๓ และจัดขึ้นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๕๒๔ ณ ประเทศ สิงคโปร์ ต่อมาไทยได้เป็นเจ้าภาพ จัดการปฏิบัติการประติมากรรม อาเซียนครั้งที่ ๒ (The 2nd ASEAN Sculpture Symposium) ระหว่างวันที่ ๑๖ ตุลาคม - ๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๖ ภายใต้หัวข้อ “เอกภาพ” (Unity) ซึ่งมีผู้แทนแต่ละประเทศเข้าร่วมโครงการ ๕ คน จาก ๕ ประเทศ โดยใช้พื้นที่ของคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นสถานที่สร้างสรรค์ผลงาน จากนั้นนำ ผลงานมาติดตั้งในพื้นที่สวนจตุจักร กรุงเทพมหานคร เพื่อเป็น ประจักษ์พยานแห่งความร่วมมือของชาติ สมาชิกอาเซียนโดยมีพิธี เปิดในวันที่ ๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๖ โดยฯพณฯ พล.อ.เปรม ติณ สูลานนท์ นายกรัฐมนตรี เป็นประธานพิธีเปิด

ต่อมาในปี ๒๕๒๗ ประเทศบรูไน เข้าร่วมเป็นสมาชิก อาเซียน จึงได้จัดสร้างประติมากรรมเพิ่มขึ้นที่สวนจตุจักรอีก ๑ ชิ้น รวมเป็น ๖ ชิ้นด้วยกัน (อดุลย์ บุญฉ่ำ. ออนไลน์. ๒๕๕๕) หากใคร ได้เดินเข้าไปที่สวนจตุจักร คงเห็นผลงานของศิลปินทั้ง ๖ ประเทศ

ตั้งเด่นตระหง่านอยู่ในบริเวณของสวนจตุจักร ซึ่งทำให้เกิดความคิด
สงสัยในรูปแบบผลงานของศิลปินไม่มากนักน้อย อย่างเช่นผลงานที่
ชื่อฝูงนก (Flock : ASEAN Birds) : ๒๕๒๖ (ภาพที่ ๑) โดยประติ
มากร: โวโลมอล อาวาโล แซบริด (Solomon Arevalo Saprid) :
ประเทศฟิลิปปินส์ เป็นเทคนิคเชื่อมแผ่นทองเหลืองมีขนาดกว้าง
๗๕๐ ยาว ๔๕๐ และสูง ๒๗๐ เซนติเมตร ซึ่งศิลปินให้แนวคิดของ
การสร้างสรรคเอาไว้ว่า ความร่วมมือของกลุ่มประเทศสมาชิก
อาเซียนนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง มั่นคง และสันติภาพในภูมิภาค
นอกจากนี้ยังมีผลงานอีกหลายชิ้นที่ตั้งเด่นอยู่ในสวนแห่งนี้ เช่น
ผลงานที่ชื่อ หญิงชายอาเซียนพูนสุข : ๒๕๓๐ (ภาพที่๒) ผลงานชื่อ
ปฏิสัมพันธ์ (Dialogue) : ๒๕๒๖ (ภาพที่๓) และผลงานชื่อ
เอกภาพ (Unity): ๒๕๒๖ (ภาพที่๔) เป็นต้น

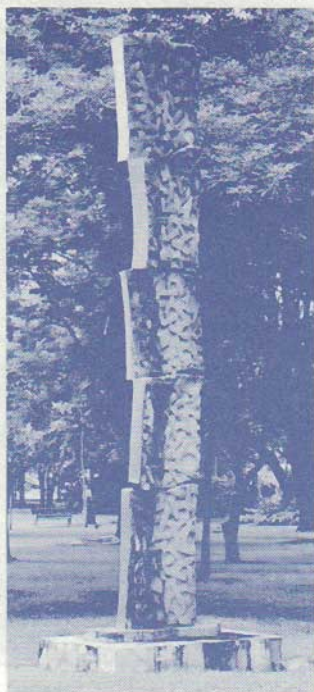
ภาพที่ ๑ ผู่งนก (Flock : ASEAN Birds) : ๒๕๒๖ โดยประติมากร
: โวลอมอล อวาโล แซบริด (Solomon ArevaloSaprid) เทคนิค :
ขนาด : เชื่อมแผ่นทองเหลือง : กว้าง ๗๕๐ ยาว ๔๕๐ สูง ๒๗๐
เซนติเมตร (ที่มา อดุลย์ บุญฉ่ำ .ออนไลน์. ๒๕๕๕)

ภาพที่ ๒ ชื่อผลงาน : หญิงชายอาเขียนพูนสุข : ๒๕๓๐
โดยประติมากร : ชาบรี พี.จี. โมฮัมหมัด : ประเทศบรูไน
เทคนิค : ขนาด : เชื่อมแผ่นสำริด : สูง ๔๑๕ เซนติเมตร
(ที่มา อุดลย์ บุญฉ่ำ .ออนไลน์. ๒๕๕๕)

ภาพที่ ๓ ชื่อผลงาน : ปฏิสนธิฐาน (Dialogue): ๒๕๒๖ โดยประติ
มากร : มอน มุดจิมาน (Mon Mudjiman):ประเทศอินโดนีเซีย
(Indonesia) เทคนิค : ขนาด : ดุนนูนทองแดง : สูง ๑๔๗
เซนติเมตร
(ที่มา อดุลย์ บุญฉ่ำ .ออนไลน์. ๒๕๕๕)

ภาพที่ ๔ ชื่อผลงาน : เอกภาพ (Unity) : ๒๕๒๖ โดยประติมากร : ซากาเรีย บิน กวาง (Zakaria Bin Awang):ประเทศมาเลเซีย (Malaysia) เทคนิค : ขนาด : หล่อซีเมนต์ / สแตนเลส สตีล : สูง ๕๐๐ เซนติเมตร (ที่มา อดุลย์ บุญฉ่ำ .ออนไลน์. ๒๕๕๕)

ผลงานประติมากรรมเหล่านี้เป็นเหมือนสัญลักษณ์ และสิ่งสะท้อนความหลากหลายทางวัฒนธรรม แบบอย่างของศิลปะและประเพณี ของภูมิภาคได้เป็นอย่างดี ดังที่ อำมฤทธิ์ ชูสุวรรณ (เมื่อศิลปะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนเป็นเรื่องร่วมมือ ร่วมใจ

งดงาม. ออนไลน์ . ๒๕๕๕) ผู้อำนวยการหอศิลปมหาวิทยาลัยศิลปากร กล่าวไว้ว่าเราใช้ศิลปะเป็นช่องทางในการเปิดประตูทางวัฒนธรรมเพราะวัฒนธรรมง่ายต่อการเชื่อมความสัมพันธ์ได้เห็นการทำงานร่วมกัน เพราะนอกจากกลุ่มศิลปินแล้ว ก็ยังมีกลุ่มคนดูที่ได้เรียนรู้และทำความเข้าใจศิลปินชาติอื่น ถือเป็นพัฒนาการที่ดีอีกระดับหนึ่ง

สถาบันการศึกษาทางด้านศิลปะชั้นนำหลายสถาบันในประเทศไทยได้เห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาศิลปะให้ทัดเทียมไม่ยิ่งหย่อนหรือด้อยไปกว่าประเทศใดๆในโลก ดังเช่น คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ ได้จัดโครงการสัมมนาวิชาการทางศิลปะของกลุ่มประเทศอาเซียนในหัวข้อ “บทบาทศิลปะร่วมสมัยในประชาคมอาเซียน” เมื่อต้นเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๕ โดยมี คุณชวน หลีกภัย อดีตนายกรัฐมนตรีเป็นประธานในพิธีเปิดงานวัตถุประสงค์ของการจัดงานครั้งนี้เพื่อให้เกิดการรวมตัวของกลุ่มศิลปะและสถาบันการสอนศิลปะในกลุ่มประเทศอาเซียนซึ่งจะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นตลอดจนเกิดการร่วมมือทางศิลปะและวัฒนธรรมร่วมกัน โดยมีกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในงานประกอบด้วย การบรรยาย การเสวนาจากศิลปิน นักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านศิลปะทั้งในประเทศไทยและกลุ่มประเทศอาเซียนรองศาสตราจารย์ พงศ์เดช ไชยคุตร คณะบดีคณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้กล่าวเกี่ยวกับงานนี้ไว้ว่า พันธกิจทางสังคมและวัฒนธรรมในอาเซียน ยังมีบริบททางสังคมและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งผลงานทางศิลปะเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ความเป็นประเทศอาเซียน การจัดสัมมนาวิชาการด้านศิลปะครั้งนี้โดยการรวมตัวของกลุ่มศิลปะและสถาบันการสอนศิลปะในกลุ่มประเทศอาเซียน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและ

ความร่วมมือกันทางด้านศิลปะและวัฒนธรรมของกลุ่มประเทศอาเซียน ซึ่งคาดว่าจะได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ความคิดร่วมกัน ผ่านกิจกรรมการสัมมนาเชิงวิชาการในครั้งนี้ (ความร่วมมือทางศิลปะในกลุ่มประเทศอาเซียน : การประชุมทางวิชาการอาเซียนซีกโลกใต้ . ออนไลน์. ๒๕๕๕)

นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญโดยตรงอย่างหอศิลป์กรุงเทพมหานคร (แยกปทุมวัน) ที่มีกิจกรรมการจัดแสดงศิลปะร่วมสมัยอยู่บ่อยครั้ง ทั้งการนำเอาผลงานของศิลปะเพื่อนบ้านมาจัดแสดงและการนำผลงานของเราไปแสดงที่หอศิลป์ของเขาเองอยู่บ่อยครั้ง ตัวอย่างจากนิทรรศการ “ไทยเท่ จากท้องถิ่นสู่อินเตอร์” เป็นนิทรรศการครั้งสำคัญที่มีความสมบูรณ์และยิ่งใหญ่ที่สุดในรอบ ๗ ทศวรรษ แห่งประวัติศาสตร์ศิลปะไทย ภายในงานได้รวบรวมผลงานศิลปะของศิลปิน ที่มีอยู่ในสมัยของรัชกาลที่ ๙ คือ ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๘๙ จนถึงปัจจุบัน ในรูปแบบผลงานที่หลากหลายมากกว่า ๓๐๐ ชิ้น จากศิลปินที่มีชื่อเสียงระดับนานาชาติและศิลปินร่วมสมัยกว่า ๓๐๐ ราย ความน่าสนใจของงานนี้คือ ได้มีการนำเสนอผลงานโดยลำดับเหตุการณ์ที่สำคัญของศิลปะไทยโดยเปรียบเทียบประเทศต่างๆทั้งในซีกโลกตะวันตกและตะวันออก ซึ่งเป็นการบันทึกเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของวงการศิลปะที่มีคุณค่า และเพื่อเป็นการเผยแพร่ องค์ความรู้ด้านศิลปะของไทย ถือเป็นการก้าวสู่ความร่วมมือในระดับอาเซียนในอนาคต (ตั้งศิลปะเพื่อนบ้านจัดแสดงรับอาเซียน.ออนไลน์. ๒๕๕๕)

ธนาคารกรุงเทพถือเป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่ทำให้การสนับสนุนการจัดแสดงศิลปะของไทย ตลอดมาไม่ต่ำกว่า ๓๐ ปี ทั้งส่งเสริมศิลปินไทยให้มีโอกาสพัฒนาตนเองในด้านศิลปะที่ทัดเทียมในระดับนานาชาติ ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนการ

สร้างสรรค์ผลงานทางด้านจิตรกรรม วรรณกรรม ดนตรี อย่างเช่น การประกวดจิตรกรรมบัวหลวง การประกวดวรรณกรรมสร้างสรรค์ ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน หรือรางวัลซีไรต์ ตลอดจนศิลปะการแสดง และดนตรีนานาชาติ “Bangkok’s International Festival of Dance & Music” ซึ่งกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ ธนาคารกรุงเทพฯ ได้ส่งเสริมและให้การสนับสนุนด้วยดีตลอดมา ด้วยตระหนักว่าศิลปะไทยไม่เพียงเป็นมรดกอันล้ำค่าทางวัฒนธรรมของประเทศ แต่ยังมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสร้างความผาสุกของคนไทย และยังประโยชน์สูงสุดไปสู่ภูมิภาคอาเซียนด้วย

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมร่วมกันในแถบภูมิภาคอาเซียนโดยใช้ศิลปะร่วมสมัยเป็นประตูการเรียนรู้วัฒนธรรมระหว่างชนชาติในกลุ่มอาเซียนจึงเป็นยุทธศาสตร์อย่างหนึ่งที่จะสามารถทำให้ เราสัมผัสและเรียนรู้เกี่ยวกับอาเซียนได้เป็นอย่างดี รวมถึงได้ตระหนักรู้เรื่องเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านและประเทศอื่นๆ ในกลุ่มอาเซียนซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญที่เอื้อประโยชน์ในการนำไปสู่ความสัมพันธ์ และเกิดทัศนคติที่ดี ร่วมกันอีกทั้งเห็นคุณค่าและความสำคัญของชีวิตเกิดทัศนคติที่ดีและยอมรับ เคารพ วัฒนธรรมซึ่งกัน อันจะทำให้สังคมและประเทศชาติได้รับประโยชน์เช่นเดียวกัน

เอกสารอ้างอิง

- ความร่วมมือทางศิลปะในกลุ่มประเทศอาเซียน : การประชุมทางวิชาการอาเซียนซีกโลกใต้ . [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://www.fine arts. cmu.ac.th/asian-art-synergy>. (วันที่ค้นข้อมูล : ๓๐ สิงหาคม ๒๕๕๕).
- ดั่งศิลปะเพื่อนบ้านจัดแสดงรับอาเซียน. เดลินิวส์. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://www.dailynewsco.th/thai/and/150574>. (วันที่ค้นข้อมูล: ๓๐ สิงหาคม ๒๕๕๕).
- เมื่อศิลปะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนเป็นเรื่องร่วมมือร่วมใจงดงาม . [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://www.ryt9.com/s/prg/1073583>. (วันที่ค้นข้อมูล: ๓๐ สิงหาคม ๒๕๕๕).
- “10 + 1” ยุทธศาสตร์ศิลปะอาเซียนผนึกมังกร: ศาสนาศิลปวัฒนธรรม. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://www.komchadluek.net/detail>. (วันที่ค้นข้อมูล: ๗ ธันวาคม ๒๕๕๕).
- อดุลย์ บุญจำ. ประติมากรรมร่วมสมัยกับสภาพแวดล้อมในประเทศไทย: ประติมากรรมอาเซียน. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://www.gotoknow.org>. (วันที่ค้นข้อมูล: ๒๗ กันยายน ๒๕๕๕).